

FRIES LEVEND ERFGOED

Werken aan verscheidenheid

Zaad in zakjes en zakken

Werkverband Friese Rassen, Heerenweg 26, 9262 SG Sumar,
0512 371509. E-mail: info@werkverband-frieserassen.nl,
www.werkverband-frieserassen.nl
Platformreeks nummer 23, december 2017
Losse verkoopprijs: €2,00

VOORAF

In maart 2005 werd bij 'It Griene Nêst', Bosweg 1a te Sumar, het 'Kenniscentrum voor Friese rassen' opgericht. Het Centrum stelde zich ten doel dierenrassen, fruitrassen en landbouwgewassen die in Fryslân hun oorsprong hebben, of die er cultuurhistorisch mee verwant zijn, te verzamelen en in stand te houden. Voor zover mogelijk en zinvol, wordt bovendien geprobeerd ze in de hobbysfeer of beroepsmatig als streekproduct een praktische betekenis te geven.

Het in stand houden en vermeerderen van de in de collectie voorkomende landbouw-gewassen behoort sinds 2010 tot de verantwoordelijkheden van het in dat jaar opgerichte 'Werkverband Friese Rassen'.

Dit heeft in 2016 bij 'Vijversburg' te Zwartewegsend een demonstratietuin voor de tot de collectie behorende landbouwgewassen ingericht. In 2018 komt er ook zo'n tuin bij het 'Fries Landbouwmuseum' te Goutum, waarmee het 'Platform Friese Rassen' is gaan samenwerken. Het Platform is een federatief verband van de organisaties die de zorg voor de Friese landbouwgewassen-, tier- en fruit-rassen en de in Fryslân gesignaleerde oorspronkelijke houtige gewassen op zich hebben genomen.

De keuze om landbouwgewassen in de collectie op te nemen, berust op twee uitgangs-punten. Ze zijn in Fryslân ontstaan, of ze kwamen naar de provincie en zijn ondertussen zeldzaam geworden, daardoor zijn ze tot de Friese cultuurhistorie gaan behoren.

Een deel van het basismateriaal van de tot de collectie behorende landbouwgewassen werd aangeleverd door Ruurd Walrecht, destijds wonend in Bakkeveen, nu domicilie houdend in Zweden.

Meerdere zaden voor landbouwgewassen werden uit de Genenbank bij het 'Centrum voor Genetische Bronnen (CGN) te Wageningen aangetrokken. Daar is, bij wijze van 'black box', ook de door het Werkverband in stand gehouden collectie landbouwgewassen ondergebracht. Bovendien werd zaad verkregen van particulieren die de gewassen in stand houden.

Deze folder biedt een overzicht van een dertigtal Friese en met Fryslân verwante zaden die gebruikt kunnen worden.

Er zijn twee manieren op het zaad in de zakjes te bestellen. Men kan voor de kleine zakjes een bedrag van €2,00 per stuk overmaken aan de penningmeester (NL 16 TRIO 0197 646 174) van het Werkverband Friese Rassen.

Een tweede manier is de zakjes via de website van 'De Streekboer' te bestellen. Vanaf die datum kunnen de zakjes op de verdeelpunten worden afgehaald en betaald.

Het zaad in de zakjes is door het Werkverband gecontroleerd.

KEUZE

Er kan een keuze uit de volgende 30 zaadzakjes worden gemaakt.

Bovendien wordt een zevental zaden als consumptiegoed aangeboden tegen een prijs van €3,95. Zie achter in deze brochure.

Voor telers is een brochure met het overzicht van de gehele collectie landbouwgewassen beschikbaar.

Zie het overzicht van de publicaties achter in deze brochure.

Wurkferbân Fryske Rassen. Werkverband Friese Rassen **1**

Cichorei / Sûkerij

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen
Cichorei / Sûkerij

Cichorei wordt ingedeeld bij de composietenfamilie. Hiertoe behoren eveneens witlof en andijvie. Ze kunnen een lengte van 1,5 meter halen. In het tweede jaar vormt het gewas blauwe bloemen. Deze bloeien vanaf 5 uur 's ochtends tot 11 uur in de voormiddag.

Cichorei wordt nu nog verbouwd met het oog op de inuline. Dit wordt als vetvervanger en vervanger van vezels toegepast in worst. Als er fructose van wordt gemaakt dient dat als zoetstof.

In de achttiende eeuw en later was cichorei een typisch product van de Friese akkerbouw. Van de 84 cichoreibranderingen stonden er toen 62 in Fryslân. Om er koffiesurrogaat van te kunnen maken werden de wortels stuk gehakt en in de iest gedroogd. Na afbranden werden ze tot poeder gemalen.

Houdbaarheid 2-3 jaar.

Grize Sânbboekweit/ Grijze Zandboekweit

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Grize Sânbboekweit/Grijze Zandboekweit

Boekweit werd vroeger veel in de Friese Wouden verbouwd. Het is een zomergewas dat half mei, als het vorstgevaar geweken is, gezaaid en in augustus/september geoogst wordt. De zaadjes zijn niet op hetzelfde moment rijp, ze kunnen één voor één met de hand of machinaal gewonnen worden. Boekweit wordt op de zandgronden verbouwd. Toepassing: Het is vrij van gluten en rijk aan eiwit. Je kunt er boekweitgrutten en (eventueel vermengd met tarwemeel) pannenkoeken van maken. Het is ook een siergewas.

Houdbaarheid 3-4 jaar.

Fryske Giele Wâldbean/ Friese Gele Woudboon

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Fryske Giele Wâldbean/Friese Gele Woudboon

Dit landras werd vanaf 1969 door Ruurd Walrecht in Bakkeveen uit diverse herkomsten geselecteerd. Jurjen de Jong, die de boon ongeveer 70 jaar verbouwd heeft, denkt dat deze droge boon geselecteerd is uit de bruine boon die er soms nog uit voorkomt. De boon is strogeel van kleur met rond het uiterste gedeelte van de bruine navel een paarse rand. De boon onderscheidt zich hierdoor van de 'Groninger Strogele'. Het is een stamboom. Het gewas is zeer goed bestand tegen regen en wind.

De zaaitijd is half mei, de oogsttijd half september. Gemengd met aardappelen, uien, appelen en vleesproducten, wordt de eiwit-, koolhydraten- en mineralenrijke Woudboon in Fryslân veelvuldig gegeten. Omdat de boon stukkookt, is deze geschikt als soepboon. Andere toepassingen: Bonenkoeken, bonencroquetten, bonenpasta, enzovoort. Bonen zijn geschikt voor koude en warme bonenschotels en goede vleesvervangers. Houdbaarheid: 2-3 jaar.

Sietske/Sietske

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Sietske/Sietske

Dit landras werd verkregen van Theunis van der Mei uit Harkema, die het vond in een volkstuin in Eastermar. Verdere afstamming is niet na te gaan. De droge boon is strogeel van kleur en iets groter dan de Friese Gele Woudboon met rond het uiterste gedeelte van de bruine navel een gele rand. Het is een stokboon. Het gewas is zeer goed bestand tegen regen en wind.

De zaaitijd is half mei, de oogsttijd half september. Gemengd met aardappelen, uien, appelen en vleesproducten, kan de eiwit-, koolhydraten- en mineralenrijke boon met smaak worden gegeten. Andere toepassingen: Bonenkoeken, bonencroquetten, bonenpasta, enzovoort. Bonen zijn geschikt voor koude en warme bonenschotels en goede vleesvervangers.

Houdbaarheid: 2-3 jaar.

Fryske Brune Wâldbean/ Friese Bruine Woudboon

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Fryske Brune Wâldbean/ Friese Bruine Woudboon

Uit dit landras werd volgens Jurjen de Jong uit Sumar de Friese Gele Woudboon geselecteerd. Deze droge boon is zoals de naam al zegt bruin van kleur en heeft rond het uiterste gedeelte van de bruine navel een paarse rand. De boon heeft dezelfde afmetingen als de Friese Gele Woudboon. Het is een stamboon. Het gewas is zeer goed bestand tegen regen en wind. De zaaitijd is half mei, de oogsttijd half september.

Gemengd met aardappelen, uien, appelen en vleesproducten, kan de eiwit-, koolhydraten- en mineralenrijke boon met smaak worden gegeten. Andere toepassingen: Bonenkoeken, bonencroquetten, bonenpasta, enzovoort. Bonen zijn geschikt voor koude en warme bonenschotels en goede vleesvervangers.

Houdbaarheid: 2-3 jaar.

Reade Krobbe/Rode Krobbe

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Reade Krobbe/Rode Krobbe

Deze droge boon werd in Harkema en omstreken ook Reade Poep genoemd wat er op zou kunnen wijzen dat dit landras oorspronkelijk uit Duitsland komt. Andere benamingen: Reade Krûper, Krûpke of Kropke. Een klein kind heet in het Fries krobbe. Omdat de boon kleiner is dan de Woudboon, is de naam mogelijk hiervan afgeleid.

De boon heeft een rode kleur met gele spikkels. Het is een stamboom en zeer goed bestand tegen regen en wind.

De zaaitijd is half mei, de oogsttijd half september. Gemengd met aardappelen, uien, appelen en vleesproducten, kan de eiwit-, koolhydraten- en mineralenrijke boon met smaak worden gegeten.

Andere toepassingen: Bonenkoeken, bonencroquetten, bonenpasta, chili con carne, enz. Bonen zijn geschikt voor koude en warme bonenschotels en goede vleesvervangers.

Houdbaarheid: 2-3 jaar. Prijs: 1.50 euro.

Huttentut / Rijsied

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Huttentut / Rijsied

Het rode zaad van de huttentut is erg klein. Het heeft een geel- tot roodbruine kleur. Het rijpt in peervormige houtjes.

De Friese benaming verwijst naar het groot aantal zaden.

Het wordt uiterst dun in rijen gezaaid. De teeltduur is ongeveer 80 dagen.

Als het rijp is kan het bij kleine hoeveelheden getrokken en te drogen gezet worden.

De zaden bevatten 27% olie, 17% eiwit en 17% koolhydraten.

Huttentut werd al op de Friese terpen verbouwd en daar toegepast als lampolie. De zaden worden gebruikt voor cosmetica (body lotion, zeep) en als diervoeding (zaad, olie, perskoeken).

Houdbaarheid 2-3 jaar.

Gritney/Gritney

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Gritney/Gritney

Deze droge boon is door Wim Grit uit Winsum aangepast aan de Friese klei en het klimaat, geselecteerd uit de Kidney. De boon heeft de vorm van een nier (=kidney) en heeft de neiging tot kruisen met andere bonenrassen. Het is een stamboom. Het gewas is zeer goed bestand tegen regen en wind.

De zaaitijd is half mei, de oogsttijd half september.

De boon is zeer geschikt voor chili con carne. Andere toepassingen: bonenkoeken, bonencroquetten, bonenpasta, enzovoort. Bonen zijn geschikt voor koude en warme bonenschotels en goede vleesvervangers.

Houdbaarheid: 2-3 jaar.

Sitroentsje/Citroentje

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Sitroentsje/Citroentje

Deze droge boon werd geselecteerd door Piet Hobma te Koudum. Hij verkreeg het zaad van Tys de Boer uit Mirns.

Het zaad is kleiner dan dat van de Friese Gele Woudboon. De navel is wit en bruin omrand. Het is een stamboom.

De zaaitijd is half mei, de oogsttijd half september.

De boon is geschikt voor toepassingen als: bonenkoeken, bonencroquetten, bonenpasta, enzovoort.

Bonen zijn ook geschikt voor koude en warme bonenschotels en goede vleesvervangers.

Houdbaarheid: 2-3 jaar.

Readbûnte Fryske Stokbean/ Roodbonte Friese Stokboon

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Readbûnte Fryske Stokbean/ Roodbonte Friese Stokboon

Deze droge boon werd geselecteerd door Koop Bakker te Surhuistervveen. Hij verkreeg het zaad van Jelle Hamstra te Oostermeer.

De zaden lijken op die van de kievitsboon. De navel is wit en rood omrand. Het zaad is beige met rode vlekken. De peulen zijn rood gevlekt. De zaaitijd is half mei, de oogsttijd half september.

Het ras heeft dezelfde smaak als de Friese Gele Woudboon.

De boon is geschikt voor toepassingen als: bonenkoeken, bonencroquetten, bonenpasta, enzovoort.

Bonen zijn ook geschikt voor koude en warme bonenschotels en goede vleesvervangers.

Houdbaarheid: 2-3 jaar.

Karwijzaad / Karwijsied

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Karwijzaad Volhouden Karwijsied Folhâlden

Karwij behoort tot de familie van de scherm-bloemigen. Het wordt gezaaid op rijen van 30-40 cm afstand. De plant wordt 30 tot 60 centimeter hoog.

De plant bloeit in mei en juni. Omstreeks juli is het gewas rijp. Om te voorkomen dat het zaad uitvalt, gebeurt de oogst bij voorkeur in de nacht of de vroege morgenuren.

De zaadjes hebben een prettig, kruidig aroma. Het wordt onder meer op Friese duimpjes gebruikt als geur- en smaakstof. Een nieuwe toepassing is een kiemremmingsmiddel bij aardappelen. De smaak is dubbel zo sterk als komijn, waarmee het vaak verward wordt.

Het zaad wordt onder meer aanbevolen bij maagklachten, het schijnt de eetlust te bevorderen.

Houdbaarheid: 4-5 jaar.

Frysk Beantsje/ Fries Boontje - stam

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Frysk Beantsje/Fries Boontje - stam

Dit ras werd door Piet Hobma te Koudum geselecteerd uit de Impala.

De zaaitijd is half mei, de oogsttijd half september.

Het is een stamboom.

Friese Boontjes worden als ze nog mals zijn, geplukt en nadat ze gekookt zijn gegeten, meestal als groente. Zijn ze dik uitgegroeid, dan kunnen ze vermengd met spek en eventueel aardappelen ook als 'eten uit de pot' benut worden.

Houdbaarheid: 2-3 jaar.

Frysk Beantsje/ Fries Boontje - stok

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Frysk Beantsje/Fries Boontje - stok

Dit ras werd door Piet Hobma te Koudum geselecteerd uit de Impala.

De zaaitijd is half mei, de oogsttijd half september.

Het is een stokboom.

Friese Boontjes worden als ze nog mals zijn, geplukt en nadat ze gekookt zijn gegeten. Meestal als groente.

Zijn de bonen dik uitgegroeid, dan kunnen ze vermengd met spek en eventueel aardappelen ook als 'eten uit de pot' benut worden.

Houdbaarheid: 2-3 jaar.

Koudumer Stamsnijbean/ Koudumer Stamsnijboon

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Koudumer Stamsnijbean/ Koudumer Stamsnijboon

Dit ras is door Piet Hobma in Koudum geselecteerd uit het niet meer gangbare ras Compliment.

De zaaitijd is half mei, de oogsttijd half september.

Het is zoals de naam al zegt een stamboom. De nog jonge bonen worden, nadat ze zijn afgehaald, gewassen en in snippers gesneden. Ze worden als groente gebruikt. Gemengd met gekookte witte bonen, aardappelen en een vleesproduct kan er een stampot van bereid worden. Gesneden kan de boon in zout worden ingelegd.

Houdbaarheid 2-3 jaar.

Jannumer Pronkbean/ Janumer Pronkboon

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Jannumer Pronkbean/Janumer Pronkboon

Dit ras is door Wim Grit in Janum gekweekt uit een roodbloeiende 'Stienzer' pronkboon en een witbloeiende pronkboon.

Het zaad is zwart, de bloem rood en trosvormig.

De zaaitijd is half mei of eerder, de oogsttijd vanaf half juli en voor droog gebruik vanaf half september.

Het is een stokboon die goed bestand is tegen regen en wind.

De peulen zijn smal en recht en daardoor gemakkelijk te verwerken.

Nadat ze zijn afgehaald, worden de nog jonge bonen gewassen en in snippers gesneden.

Gemengd met gekookte witte bonen, aardappelen en een vleesproduct kan er een stampot van bereid worden. De zwarte bonen zijn vers of gedroogd geschikt voor een bonenschotel of decoratieve garnering. Pronkbonen zijn gekookt geschikt als snack met mosterd.

Houdbaarheid: 2-3 jaar.

Waalse Tún- en Ikkerbean/ Waalse Tuin- en Akkerboon

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Waalse Tún- en Ikkerbean/ Waalse Tuin- en Akkerboon

Deze boon vormt een overgang tot de veldbonen. Het zaad werd door Ruurd Walrecht uit verschillende tot het ras behorende bonen geselecteerd.

De zaaitijd is februari-maart, de oogsttijd augustus-september. De boon bloeit wit. Het zaad wordt vers en in gedroogde vorm (maar dan langer) gekookt.

Tuinbonen worden gebruikt als groente. Ze kunnen ook gemengd met vleesproducten en bonenkruid als tuinbonenschotel gegeten worden.

Houdbaarheid: 2-3 jaar.

Adrie/Adrie

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Adrie/Adrie

Deze boon behoort tot de veldbonen. Het zaad werd door prof. dr.ir. J.C. Dorst bij de Friese Maatschappij van Landbouw geselecteerd uit de Waalse Tuin- en Akkerboon.

De zaaitijd is februari-maart, de oogsttijd augustus-september. De boon bloeit wit. Het zaad wordt vers en in gedroogde vorm (maar dan langer) gekookt.

Tuinbonen worden gebruikt als groente. Ze kunnen ook gemengd met vleesproducten en bonenkruid als tuinbonenschotel gegeten worden.

Houdbaarheid: 2-3 jaar.

Fryske Kapusijner/ Friese Capucijner

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen **Fryske Kapusijner/Friese Capucijner**

Het zaad werd door Ruurd Walrecht te Bakkeveen uit in de Friese Wouden verkregen zaad geselecteerd.
Het zaad heeft een grauwe kleur.
De zaaitijd is maart-april, de oogsttijd augustus.
De bloemkleur is blauwig met paarsrood.
Capucijners worden vooral op de klei verbouwd. Ze kunnen vers geplukt, eventueel gecombineerd met wortelen, als groente gebruikt worden. Rijpe peulen dragen droge capucijners. Gekookt kunnen die gegeten worden. Er kunnen ook croquetten, koekjes en soepen mee bereid worden.
Capucijners zijn een goede vleesvervanger en geschikt voor warme en koude schotels.

Houdbaarheid 2-3 jaar.

Pûltsje op reis/Peul op reis

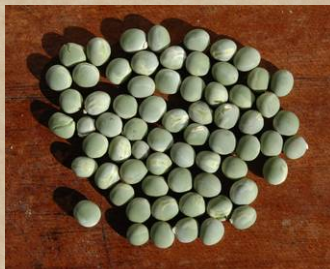
Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen **Pûltsje op reis/Peul op reis**

Deze peul werd meer dan 40 jaar geselecteerd door Wim Grit uit Winsum. Het zaad is rond, glad en geel(groen).
De zaaitijd is half maart tot half mei, de oogsttijd half juni tot half augustus.
De bloemkleur is wit. Hoogte ca. 40 cm.
Het gewas kan zonder gaas/rijshout gekweekt worden. Worden ze wel ondersteund, dan is het gewas gemakkelijker te oogsten en geeft het een grotere zekerheid bij natte zomers.
Deze peultjes zijn jong geplukt zeer zacht van smaak. Vaak plukken vergroot de oogst.
Gebruik als (hoofd)groente of in combinatie met wortelen. Zijn de peulen te dik geworden, dan zijn ze nog als doperwt te gebruiken.

Houdbaarheid: 2-3 jaar.

Dopearte Fryslân/ Doperwt Fryslân

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen Dopearte Fryslân/Doperwt Fryslân

Deze peul werd meer dan 25 jaar geselecteerd door Wim Grit uit Winsum. Het zaad is rond, glad en groen.
De zaaitijd is half maart tot half mei, de oogsttijd juli - augustus.
De bloemkleur is wit. Hoogte ca. 50 cm.
Het gewas kan zonder gaas/rijshout gekweekt worden. Worden ze wel ondersteund, dan is het gewas gemakkelijker te oogsten en geeft het grotere zereid bij een natte zomer.
Deze erwten zijn jong geplukt zeer zacht van smaak. Vaak plukken vergroot de oogst.
Gebruik als (hoofd)groente of in combinatie met wortelen.
Gedroogd worden de erwten gebruikt voor snert.

Houdbaarheid 2-3 jaar.

Fryske Wytbloeflaaks/ Fries Witbloeflas

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen Fryske Wytbloeflaaks/Fries Witbloeflas

Dit ras werd vanaf 2005 in stand gehouden door H. Sterk te Ferwerd. Het werd in 1816 door G.G. Bijlstra te Foudgum uit een blauwbloeiend Russisch ras geselecteerd.
Het ras is stevig en sterk waardoor het bij langdurige regen niet gaat legeren. De sterke plant geeft een grotere hoeveelheid vezels dan de gangbare rassen.
De bloemkleur is wit, zoals de naam al zegt.
Doordat het ras vervangen werd door kortere vezelrassen kwam er een einde aan de verspreiding over heel Europa.
De zaaitijd is begin april, de oogsttijd juli.
Dit vlas doet het goed als sierplant in particuliere tuinen.

Houdbaarheid: 2 jaar.

Natasja/Natasja

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Natasja/Natasja

Dit ras werd vanaf 2005 in stand gehouden door H. Sterk te Ferwerd. Het werd op het kweekbedrijf van de Friese Maatschappij van Landbouw gekruist uit de Wiera x Mapum. Het is een zeer sterk vlas met een hoog lintgehalte. Het stelt hoge eisen aan de grond. De bloemkleur is blauw. Doordat de lange Friese vezelrassen vervangen werden door moderne korte rassen, wordt de Natasja, evenals de overige elf Friese vlasrassen niet langer verbouwd. De zaaitijd is begin april, de oogsttijd juli. Dit vlas doet het goed als sierplant in particuliere tuinen.

Houdbaarheid: 2 jaar.

Berltsumer Brune Sipel/ Berlikumer Bruine Ui

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Berltsumer Brune Sipel/Berlikumer Bruine Ui

Het ras heeft zijn oorsprong in Berlikum. Daar werd het, vermengd met rapen, 'Berltsumer spek' genoemd. Typisch is de geelbruine schil. Af en toe zit er een rode tussen. Wordt deze ui doorgesneden dan komen we rode lijntjes tegen. De Berlikumer uien met een afwijkende rode kleur waren in de handel niet gewenst. Reden waarom het ras verdrongen werd door de Rijsburger Ui. De ui wordt in mei-juni in rijen gezaaid, de oogsttijd is september/oktober. De plant vormt pas in het tweede jaar zaad. De ui dient als toegift bij aardappelen en hoort bij soep of stampot. Tevens geschikt voor roerbakken en hachee.

Houdbaarheid: 1-2 jaar.

Berltsumer Woartel Bierma/ Berlikumer Wortel Bierma

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Berltsumer Woartel Bierma/ Berlikumer Wortel Bierma

Deze wortel werd geselecteerd uit de gangbare Berlikumer Wortel door Ids Bierma te Holwerd. De peen is lang, vol, cilindrisch of aan de kop iets dikker dan beneden. Het ras heeft een stomp uiteinde en is glad van oppervlak. Het vraagt bij bewaring een zorgvuldige behandeling. Het loof is tamelijk zwaar.

De zaaitijd is mei/juni, de oogsttijd september/oktober. Het zaad van het tweejarig gewas is moeilijk te winnen.

Kwalitatief is de Berlikumer Wortel, vergeleken met andere winterwortelrassen, de zachtste en de zoetste. De wortel wordt gebruikt in voorgerechten en gecombineerd met uien in hutspot. Een andere toepassing is wortelsoep of een combinatie met doperwten en peulen. Rauw gegeten wortelen bevatten caroteen.

Houdbaarheid: 2 jaar.

Fryske Giele Brûnskop/ Friese Gele Bronskop

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Fryske Giele Brûnskop/Friese Gele Bronskop

Deze koolraap werd uit de Friese Gele Bronskop geselecteerd door kwekers uit Berlikum.

De wortel van de plant en het onderste deel van de stengel zijn tot een raap verdikt. De groene bladeren vormen een recht opstaande rozet.

De zaaitijd is half mei op de klei, op de zandgrond iets later. De oogsttijd oktober.

Het is een gewas waaruit pas in het tweede jaar het zwarte zaad wordt gewonnen.

Koolrapen worden, eventueel gecombineerd met kaas- en tomaten saus, gebruikt als groente. Je kunt er met een beetje stroop ook stampot mee maken.

Houdbaarheid: 4-5 jaar.

Sumarder Oarlochstabak/ Sumarder Oorlogstabak

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Sumarder Oarlochstabak/ Sumarder Oorlogstabak

Dit zaad werd verkregen uit planten die in Sumar bij het bewerken van de grond spontaan opkwamen. Het stamt uit de oorlogsperiode 1940-1945 van de vorige eeuw toen tabak erg schaars was en daarom ook in of bij het dorp verbouwd werd.

De kleur van de bloem is lila. Hieruit wordt zeer veel, erg fijn, zaad gewonnen.

Zaaitijd voor tabak is april, oogsttijd augustus.

Tabak is erg vorstgevoelig.

De plant kan in particuliere tuinen als sierplant dienen.

Houdbaarheid: 3-4 jaar.

Fryske Blomkoal/ Friese Bloemkool

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Fryske Blomkoal/Friese Bloemkool

Deze variëteit werd door Piet Hobma te Koudum vanaf 1994 geselecteerd uit het niet meer gangbare type Alpha 4 (Celsto).

Winterteelt buiten: oogst in april en mei.

Weeuwenteelt: oogst in juni. Zomerteelt: oogst in september.

Bloemkool wordt als groente doorgaans gekookt en met kaassaus, melksaus of tomatensaus opgediend. De kool wordt ook gebruikt in bloemkoolsoep. Hiertoe wordt de bloemkool verdeeld in (kleine) roosjes. Het gedeelte van de stronk dat niet houtig is wordt klein gesneden.

Kooktijd 5 à 8 minuten. Van het vocht met boter en bloem kan een gebonden soep gemaakt worden. Stukjes bloemkool kunnen in de soep als vulsel gebruikt worden. Deze kool is ook geschikt als roerbakgroente.

Houdbaarheid: 4-5 jaar.

Friese Stokboon Rinox Fryske Stokbean Rinox

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Friese stokboon Rinox / Fryske stokbean Rinox

Deze sperzieboon werd door J. Douma in Burgum geselecteerd uit het ras Rinox.

De weerskillige peul is langer dan die van de gangbare sperziebonen. Aan de plant kunnen ook hardskillige peulen groeien. Die zijn wel eetbaar maar niet raszuiver.

Het gewas wordt mals geplukt en als groente gegeten.

De Rinox is erg lekker.

Zijn ze dik gegroeid dan kunnen ze eventueel ook in stampot (iten út 'e pot) gebruikt worden.

Houdbaarheid: 1 tot 2 jaar

Fryske Wytzym/ Friese Witkiem

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Fryske Wytzym/Friese Witkiem

Deze tuinboon werd geselecteerd uit de Heerenveense Witkiem.

De zaaitijd is februari-maart. De boon is bestand tegen enige vorst. De oogsttijd is half juni-juli.

De boon bloeit wit.

Tuinbonen kunnen aangetast worden door bonenluis. Omdat deze het eerst in de toppen van de planten voorkomen, kunnen deze verwijderd worden. Bestrijding van de luizen kan ook met een zeepsop-spiritus oplossing.

De boon kookt bruin en heeft een karakteristieke tuinbonensmaak. Tuinbonen worden, bij voorkeur aangevuld met vleeswaren, als groente bij warme maaltijden gebruikt. Gecombineerd met ui, vleeswaren, knoflook en kaneel kunnen ze tot een tuinbonenschotel verwerkt worden.

Houdbaarheid: 2 jaar.

Menamer Rûne Wite Readkop/ Menaldumer Ronde Witte Roodkop

Met de aankoop van dit zaad werkt u mee aan het in stand houden van de Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen.
www.werkverband-frieserassen.nl

Friese oorspronkelijke rassen

Menamer Rûne Wite Readkop/ Menaldumer Ronde Witte Roodkop

Deze raap is van oorsprong een landras. De afkomst uit Menaldum kon niet met zekerheid vastgesteld worden.

De raap werd na de oogst van wintergranen of de vroege aardappelen als groenbemesting of met het oog op veevoer ingezaaid. Wat het laatste betreft niet in grote hoeveelheden, omdat de raap een koolachtige smaak aan de melk geeft en kolieken kan veroorzaken. De knol heeft een hoog watergehalte (90-91%).

Er zijn veel rapentypen. Deze is donkerrood en wit gekleurd. Er zijn ook witte en gele rapen.

Een raap is geschikt voor menselijke consumptie.

De knol heeft een bijzondere van ouds gewaardeerde smaak. Ze worden vers gegeten. Al dan niet gesmoord kunnen ze ook als groente worden gebruikt. Ze worden ook toegepast in salades.

Houdbaarheid: drie tot vier jaar.

UIT DE PLATFORMREEKS TE BESTELLEN PUBLICATIES

1. *Werken aan verscheidenheid*: werkzaamheden van het Platform Friese Rassen en Gewassen. Prijs: €3.50
2. De Friese rassen en gewassen en *grondeigenaars* Prijs: €2.50
3. De Friese rassen en gewassen en *receptuur, kookkunst en gastronomie* Prijs: €2.50
4. De Friese rassen en gewassen en *streekproducten* Prijs: €2.50
5. De Friese rassen en gewassen en *ruimtelijke kwaliteit* Prijs: €2.50
6. De Friese rassen en gewassen en de *natuurinclusieve landbouw* Prijs: €2.50
7. De Friese rassen en gewassen en de *stads- en dorpslandbouw* Prijs: €2.50
8. De Friese rassen en gewassen en *educatie* Prijs: €2.50
- 9-11 In een drietal *brochures* wordt verduidelijkt om welke rassen en gewassen het gaat en voorbeelden gegeven van wat er nu al mee gedaan wordt. Prijs: €7.50 per stuk
12. In een *naslagwerk* worden de Friese rassen en gewassen uitgebreid beschreven. Prijs: €10
13. In 2019 verschijnt een uitgebreide *documentatie* met teksten en foto's van de rassen. Prijs: €15
14. In de publicatie '*Tiden hawwe tiden*' wordt de Friese agrarische geschiedenis vanaf het eerste begin tot de huidige tijd beschreven. Per tijdvak wordt vermeld welke Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen, dierenrassen en fruitrassen zich voordeden. Prijs: €10
15. Een globale beschrijving van de *landbouwgewassencollectie* van het Werkverband Friese Rassen en Gewassen. Prijs: €5
16. Een globale beschrijving van de Friese en met Fryslân verwante *dierenrassen* Prijs: €5
17. Een globale beschrijving van de Friese en met Fryslân verwante *fruitrassen*. Prijs: €5
18. Een globale beschrijving van de in Fryslân gesignaleerde houtige gewassen Prijs €5
19. Het fokken van de Friese of met Fryslân verwante *dierenrassen*. Prijs: €5
20. Het winnen van zaden en knollen van de Friese en met Fryslân verwante *landbouwgewassen*. Prijs: €5
21. Het instandhouden en vermeerderen van het *Friese fruit* Prijs: €5
22. Een introductie van het zaad voor de te telen *consumptiegewassen*. Prijs: €2.
23. Een introductie van het aan te bieden zaad in *zakjes en zakken*. Prijs: €2.
24. *FAN FRYSLANS GRUN*: Raamplan voor een gebundelde aanpak van de praktische en economische toepassing van de Friese en met Fryslân verwante dierenrassen, landbouwgewassen, fruitrassen en houtige gewassen. Prijs: €10

Bovengenoemde publicaties kunnen met vermelding van de nummers worden besteld door overmaken van de genoemde bedragen op banknummer NL16 TRIO 0197 646 174 ten name van penningmeester Werkverband Friese Rassen te Burgum.

Afgezien van het in 2019 verschijnend nummer 13 kan het gehele pakket door overmaking van €60,00 via het vermelde banknummer besteld worden. Portokosten: €7,50.

Voor €12,50 abonnementsgeld in het jaar blijft u door het tijdschrift OER op de hoogte van wat er zich afspeelt bij het Platform Friese Rassen en Gewassen.

Banknummer: NL 16 TRIO 0197 646 174 t.n.v. Werkverband Friese Rassen.

Het Werkverband Friese Rassen maakt deel uit van het Platform Friese Rassen en Gewassen, dat het instandhouden en promoten van de Friese en met Fryslân verwante dierenrassen, fruitrassen, landbouwgewassen en houtige gewassen als oogmerk heeft.

Platform Friese Rassen en Gewassen

www.friesehoenderclub.nl

www.dwvn.nl

www.roodbontfriesvee.nl

www.onzestabyhoun.nl

HERBARIUM FRISICUM

www.herbariumfrisicum.nl

www.nzs.nl

www.melkschapen.nl

Wurkferbân Fryske Rassen Werkverband Friese Rassen

www.werkverband-frieserassen.nl

www.fruitynfryslan.nl

www.nvsw.nl

www.zeldzamerassen.nl/
zwartbles-fokkersgroep

www.szh.nl

www.frieshollands.nl

www.landgeit.nl

www.vriendenvanhetoudefruit.nl